

Kućka Michał
Uniwersytet Jagiellonski, Polska

BANK BĘDĄCY ADMINISTRATOREM ZASTAWU. WYBRANE ZAGADNIENIA

1. Jednym ze sposobów zabezpieczenia wierzytelności w prawie polskim jest ustanowienie zastawu rejestrowego, który umożliwia wierzycielowi (zastawnikowi) zaspokojenie się z przedmiotu zastawu z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi dłużnika (zastawcy). W celu ustanowienia zastawu rejestrowego wierzyciel zawiera z dłużnikiem w formie pisemnej (pod rygorem nieważności) umowę o ustanowienie tego zastawu (umowa zastawnicza), a następnie na wniosek zastawnika lub zastawcy dokonywany jest w rejestrze zastawów wpis zastawu (wpis ma znaczenie konstytutywne). Zgodnie z art. 41 ust. 2 pkt 1 u.z.r.r.z. o skutecznie ustanowionym zastawie rejestrowym można już mówić w wypadku dokonania przez właściwy sąd wpisu w rejestrze zastawów na podstawie nieprawomocnego postanowienia o wpisie (tzn. że nadal strony mogą odwoływać się od takiego postanowienia). Zastawem można zabezpieczyć tylko wierzytelności pieniężne wyrażone w walucie polskiej lub obcej (np. w hrywnach). Zastaw stanowi zatem częste zabezpieczenie w wypadku wszelkich umów pożyczek, umów kredytowych itp. Warto podkreślić, że co do zasady wygaśnięcie wierzytelności zabezpieczonej powoduje wygaśnięcie zastawu.

2. Zastawnikiem z racji zabezpieczonego zastawem rejestrowym kredytu lub pożyczki może być bank w rozumieniu ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe. Jeśli kilka banków udzieliło dłużnikowi kredytu (albo kredytów) i w celu zabezpieczenia wierzytelności chcą ustanowić zastaw rejestrowy ustawodawca umożliwia im skorzystanie z instytucji administratora zastawu. Zgodnie z art. 4 ust. 1 u.z.r.r.z. jeden z wierzycieli (banków) wskazany w umowie zawartej z pozostałymi wierzycielami, może być upoważniony do zabezpieczenia zastawem rejestrowym wierzytelności przysługujących pozostałym wierzycielom i do wykonywania we własnym imieniu, ale na ich rachunek, praw i obowiązków zastawnika wynikających z umowy zastawniczej i przepisów prawa. Zacytowany przepis ustanawia legalną definicję administratora zastawu. To administrator zastawu jest zastawnikiem w rozumieniu u.z.r.r.z. To on jest stroną umowy ustanawiającej zastaw rejestrowy i to on dba, by wierzyciele, na rzecz których działa zostali zaspokojeni z przedmiotu zastawu (np. na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania z umowy pożyczki przez zastawcę - dłużnika). Gdyby nie instytucja administratora zastawu – wierzyciele ustanawialiby wspólne prawo zastawnicze, a rozliczenia między nimi odbywałyby się na zasadach wynikających z odpowiednio stosowanych przepisów o współwłasności (w polskim systemie prawnym brak jest bowiem ogólnych przepisów o wspólności praw podmiotowych). Przy założeniu, że zobowiązanie dłużnika nie będzie podzielne (gdyż strony w umowie kredytowej zastrzegły, że wierzytelność nie ulegnie podziałowi, a wierzyciele będą uprawnieni solidarnie), dłużnik będzie mógł w całości uwolnić się od zobowiązania poprzez spełnienie świadczenia do rąk któregośkolwiek z wierzycieli, a nie tylko administratora zastawu (por. art. 367 k.c.). Kwestia rozliczeń między wierzycielami będzie uregulowana w umowie kredytowej lub umowie ustanawiającej administratora zastawu.

3. Bank będący administratorem zastawu jest zastępcą pośrednim pozostałych wierzycieli. Oznacza to, że czynności dokonuje w imieniu własnym, ale na rzecz pozostałych wierzycieli (pośrednio w ich interesie). A zatem jeśli w wyniku niewykonania zobowiązania z umowy kredytowej administrator zaspokoi się z przedmiotu zastawu (uzyska 80% wierzytelności) – choć zastaw wygaśnie, on będzie zobowiązany na podstawie umowy, w oparciu o którą działał, rozliczyć się z pozostałymi wierzycielami. Powstaje na tym tle zagadnienie podstawowe, czy bank w ogóle może być administratorem zastawu. Z jednej strony bowiem nie ma przeszkód, by mógł być zastawnikiem w rozumieniu u.z.r.r.z. Nie ma też przeszkód, by był wierzycielem solidarnym na podstawie zawartej z dłużnikiem i pozostałymi wierzycielami umowy. Z drugiej strony zawierając umowę ustanawiającą go administratorem zaciąga na siebie obowiązki dalej idące, aniżeli te, które obciążałyby go w razie zawarcia umowy ustanawiającej zastaw. Jak zostało już podkreślone powyżej, administrator zastawu działa w interesie nie tylko swoim, ale i innych wierzycieli. Powstaje od razu pytanie o zakres odpowiedzialności względem pozostałych wierzycieli. Treść zobowiązania (świadczenie) administratora (stosunek prawny leżący u podstaw jego działalności) ma charakter zobowiązujący) polega na starannym

СЕКЦІЯ 1.

Управління розвитком соціально-економічних систем
мікро-, мезо- та макrorівня в умовах трансформації
суспільства та глобальної економіки

SECTION 1.

Management of the development of socio-economic
systems of micro-, meso- and macro-level in the conditions
of transformation of society and global economy

---

wykonywaniu uprawnień zastawnika, a nie osiągnięciu rezultatu w postaci zaspokojenia wierzycieli. Wtedy administrator zastawu odpowiadałby na zasadzie ryzyka za sytuacje, których zachowując należytą staranność nie byłby w stanie zapobiec. Taka odpowiedzialność szłaby zbyt daleko. W art. 5 i 6 pr. bank ponadto wskazano katalog zamknięty czynności, których mogą dokonywać banki. Nie ma w tych przepisach mowy o działalności w roli administratora zastawu. Nie ma jednak też mowy o tym, czy bank może być zastawnikiem i w związku z tym wykonywać odpowiednie uprawnienia (np. będąc zastawnikiem zastawu rejestrowego na akcjach – pobierać dywidendę). Administrator zastawu to zastawnik, ale działający nie tylko w swoim interesie, ale także pozostałych wierzycieli. Wydaje się, że skoro bank może udzielać kredytu i zabezpieczać go zastawem rejestrowym, to może wykonywać uprawnienia zastawnika nie tylko w swoim imieniu, ale także w imieniu pozostałych wierzycieli. Przyjęcie takiego stanowiska nie niesie za sobą nieproporcjonalnego ryzyka dla banku będącego administratorem zastawu. Fakt, że w razie nienależytego wykonywania swoich obowiązków (ocenianych przez pryzmat zachowania odpowiedniego stopnia należytej staranności) bank może narazić się na odpowiedzialność względem pozostałych wierzycieli nie może decydować o niedopuszczalności ustanawiania go administratorem zastawu.

4. Bank może być ustanowiony administratorem zastawu jako jeden z kilku wierzycieli dłużnika. Upraszcza to kontrolę nad zabezpieczeniem i jego realizację, a także umożliwia uproszczenie rozliczeń między wierzycielami. Fakt, że działalność w roli administratora zastawu nie została wymieniona wprost w przepisach prawa bankowego – nie przesądza wcale tego, czy bank może być administratorem zastawu. To, że może być zastawnikiem nie ulega natomiast wątpliwości.